

EXPUNERE DE MOTIVE

În 1923, când a fost ales prim-protopresbiter al Protopopiatului Huedin nou-înființat, - părintele Aurel Munteanu a făcut legământ înaintea Episcopului Nicolae Ivan al Vadului, Feleacului și Clujului: „Voi fi model al virtuților creștinești, iubitor de popor și de dreptate și voi sluji Biserica și patria iubită cu devotament și abnegație, până la ultima răsuflare”. Cu siguranță nici el, nici contemporanii săi nu și-au putut imagina nici în cele mai urâte coșmaruri că viața îi va fi frântă într-un mod atât de barbar, cum știm că s-a petrecut în urmă cu 80 de ani.

Doar când ne gândim la acest sfârșit tragic al unui soț, tată și păstor ne înfiorăm, ne cutremurăm și sperăm că așa ceva nu se va repeta niciodată! Și totuși, trăim vremuri în care auzim adesea prin mass-media despre asemenea cruzimi, crime odioase și martirizări în țări din Africa și Asia, pe care le catalogăm drept „lumea a treia”. Totodată, ne întrebăm, și e firesc să o facem, cum s-a putut întâmpla așa ceva? Cum de a îngăduit și îngăduie Dumnezeu asemenea barbariei? Unii au încercat să ofere răspunsuri aducând motive de natură istorică, religioasă, națională, socială, economică.

În cazul morții protopopului Munteanu, lucrurile sunt cât se poate de simple: spiritul revanșard, hrănit de o ură motivată etnic și confesional, a curmat cu bestialitate viața protopopului român. Există, după cum se știe, o sentință a Tribunalului din Cluj, emisă în 13 martie 1946, care a descris evenimentul tragic. Nu vreau să insist asupra faptelor, îndeobște cunoscute, ci asupra a două dimensiuni care-i conferă jertfei protopopului Munteanu actualitate și perenitate.

Întâi chestiunea națională. Ne aflăm încă sub auspiciile sărbătoririi centenarului României Mari, a unirii Transilvaniei cu patria-mamă și a recunoașterii acestei uniri la nivel internațional prin Tratatul de Pace de la Paris de acum 100 de ani.

În al doilea rând, dimensiunea creștină martirică a jertfei robului lui Dumnezeu Aurel preotul. O numesc fără ezitare jertfă și jertfire martirică din cel puțin două motive: crima săvârșită de civilii și militarii maghiari în 10 septembrie 1940 a fost una cu premeditare, prin urmare voită, săvârșită în mod deliberat și cu bună știință; ținta crimei a fost protopopul ortodox al Huedinului, nu un etnic român oarecare, chiar dacă victimă a căzut din întâmplare și jandarmul Gheorghe Nicula, care a încercat să-l salveze.

Vorbim, așadar, de o crimă cu premeditare a întâiului între preoții Huedinului, pentru motivul că era „popă valah” și era ușor de recunoscut după haina sau ținuta și însemnele clericale. Părintele cunoscuse pe propria piele urgia hoardelor maghiare și secuiești bolșevizate și dezlănțuite în zona Ciucea - Valea Drăganului în primăvara anului 1919, când, după cum mărturisea, a revenit în satul pe care-l păstora de la Huedin însoțit de doi ofițeri români ai Regimentului 10 Putna: „Ajuns în curtea parohială, aud deodată pe drum venind o trăsură în fuga cailor. Trăsura s-a oprit brusc la poarta mea. Erau soldați din armata roșie. Vecinele, care m-au văzut, începură să strigeperate: Fugiți!, Fugiți! Am înțeles îndată că secuii de la observator m-au văzut și au trimis o patrulă să mă prindă. În suprema disperare, o iau la fugă... prin pârau, pe sub garduri, fug pe deal, prin mlaștină, spre frontul român. Gleznele mi se tăiau, inima îmi bătea la nebunie, răsuflarea mi se curmase. Mă vedeam prins, schingiuit și măcelărit. În urma mea auzeam strigăte furioase: Stai! Megalj! Prindeți-! Impușcați-! Eu fugeam însă în

ruptul capului fără să privesc înapoi, cu hotărârea că mai bine împuşcat, decât să cad viu în mâinile ucigaşilor. Aud o descărcătură de puşcă, glonţul îmi vâjâie pe la urechi. Dar fugeam aşteptând în tot momentul glonţul care să mă doboare” (Sebastian Stanca, *Contribuţia preoţimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului 1916-1919*, Cluj-Napoca/Deva, 2015, pp. 144-145).

În concluzie, putem spune că părintele Munteanu intuia la ce să se aştepte odată cu retragerea administraţiei româneşti. Urmărindu-i acţiunile şi cuvântările de încurajare a românilor de a rămâne pe loc şi a crede în dreptatea divină, dar cunoscând şi refuzul său de a da curs îndemnurilor Centrului eparhial de a se refugia la Cluj, putem face un pas mai departe afirmând că părintele Aurel Munteanu şi-a îmbrăţişat destinul sau era pregătit de orice, inclusiv de a-şi da viaţa pentru pământul şi poporul său. De altfel, la 28 iulie 1940, cu nici două luni înainte de a fi omorât, protopopul Munteanu a afirmat textual, în cadrul adunării Astei şi a Şoimilor Carpaţilor la Floreşti, lângă Cluj, că „mai bine murim aici, în colbul drumului, decât să cedăm un petic din sfântul pământ strămoşesc”. Astăzi, în plină eră a globalismului, post-modernismului şi a relativizării valorilor, pare foarte greu de înţeles această atitudine, însă pentru generaţia Marii Uniri trebuie să acceptăm că lucrurile stăteau altfel! În acest sens, un alt preot cărturar, Sebastian Stanca, trecut la rândul său prin temniţe şi carcere din cauza rasei preoţeşti, explică percepţia preoţimii române în ochii autorităţilor maghiare de la începutul secolului XX: „Stăpânirea ungurească a înţeles prea bine că preoţii au fost vestalele care au ținut pururea vie flacăra focului credinţei naţionale în poporul românesc şi furia aceleia s-a năpustit mai ales asupra preoţilor, amăgită de credinţa deşartă: «Bate-voi păstorul şi se vor risipi oile turmei». Au bătut păstorii, dar nu s-a risipit turma, pentru că ei sădiseră în sufletul acestei turme o credinţă tare, oţelită în suferinţa nădejdlor de dreptate dumnezeiască” (Sebastian Stanca, *Contribuţia preoţimii române...*, p. 42).

Părintele Aurel Munteanu nu era un preot şi nici un protopop oarecare! El se distinsese în ochii contemporanilor prin diferite acţiuni, proiecte şi reuşite cu un larg ecou regional. Preşedinte al Despărţământului Huedin al Astei, conferenţiar pe teme istorice şi naţionale, ziditor al troiţei şi iniţiator al procesiunilor pioase în amintirea românilor arşi de groful Urmânczy Nándor în iarna anului 1919 la Beliş, ctitor al Catedralei Moţilor, care reprezenta o transpunere în geografia, topografia şi arhitectura Huedinului a noului statut al românilor de după 1918, şi, nu în ultimul rând, preşedinte al „Ligii Antirevizioniste Române din Huedin”. Iată câteva realizări care în viziunea foştilor stăpâni nu puteau fi decât serioase capete de acuzare şi care strânse împreună au motivat uciderea sa cu bestialitate. Dincolo de curmarea vieţii protopopului Munteanu, crima a avut şi un alt scop: înspăimântarea şi înfricoşarea românilor, iar nepedepsirea făptaşilor a echivalat cu mesajul: „Oricare poate păţi la fel!”! Aşadar, cale de urmat era refugiul în România ori capul plecat! Demnităţea unui stejar viguros, aşa cum a fost protopopul Munteanu, nu putea fi încovoiată de asemenea atitudini demne de nişte robi sau iobaşi, cum majoritatea românilor ardeleni au fost până la 1848.

Simţind disperarea credincioşilor şi confrăţilor săi, la ultima Sfântă Liturghie săvârşită în data de 8 septembrie 1940, în biserica din Huedin, pr. Aurel Munteanu şi-a încurajat parohienii prin cuvintele: „Nu plângeţi! Că un act de nedreptate nu poate dura veşnic! A trecut poporul român prin mai grele impasuri şi Dumnezeu l-a ajutat şi le-a trecut! Nici forţele iadului nu pot birui dreptatea noastră! Că Dumnezeu vede că noi nu am râvnit la nimic ce este al altora! Vrem numai pământul locuit de noi de 2.000 de ani, pe care ne-au trăit moşii şi strămoşii! Pământul pe care trăim în majoritate absolută faţă de alte popoare, deşi am suferit multă asuprire şi am vărsat mult sânge în lupte cu hoarde pornite de pe stepele Asiei să distrugă cultura Europei. Şi

cu toate acestea, nu ne-am prăpădit. Că - vorba poetului - «Românul are șapte vieți în pieptul de aramă!»” (Vasile Rojneac, *Părintele protopop Aurel Munteanu*, p. 17).

În epocă, renumitul istoric și preot academician Ioan Lupaș, la zece zile de la moartea protopopului Munteanu, în ședința publică a Academiei Române din 20 septembrie 1940, a condamnat crimele săvârșite de către autoritățile horthiste și a evocat figura martirică a părintelui Aurel în felul următor: „Când s-a răspândit, zilele trecute, vestea despre înfiorătoarea sălbăticie a ungarilor din Huedin, cari la 10 Septemvrie au ucis, în chinuri oribile, pe protopopul Aurel Munteanu și pe gardianul Gheorghe Nicula, în văzul mulțimii adunate la târgul de săptămână al Huedinului, ni se părea cu neputință de crezut un asemenea măcel monstruos. Și, totuși, s-a consumat îngrozitorul act tiranic, de o brutalitate mai sângeroasă decât cel din zilele lui Gînghis Han, secerând, printre cele dintâi victime, viața credinciosului și neînfricatului luptător naționalist care era în toate împrejurările, vrednicul protopop al Huedinului Aurel Munteanu, o personalitate cunoscută și apreciată în largi cercuri românești, nu numai printre preoții și țărani din satele păstorite de dânsul cu înflăcărata râvnă duhovnicească și cu nestinsa jertfelnicie. Iubirea lui de carte și setea de progres îl îndemnaseră a cerceta nu numai satele din cuprinsul protopopiatului său, ci și altele, de la distanțe mai mari, propovăduind cuvântul adevărului, sfătuind și luminând poporul prin numeroase predici și conferințe religioase, culturale și economice. Adeseori putea fi văzut prin librăriile din Cluj, din Sibiu și din București cu câte o carte proaspătă în mână” (Vasile Rojneac, *Părintele protopop Aurel Munteanu*, pp. 19-20).

Aidoma părintelui Lupaș, consider că nu trebuie să ne eschivăm în a spune lucrurilor pe nume, cultivând totodată reconcilierea, oferind sau cerând iertare. Aceasta ar fi altă lecție pe care ne-o oferă Evanghelia lui Iisus Hristos și ne-o cere imperios identitatea noastră creștină! Nu spunem noi oare zilnic: „Și ne iartă nouă, precum și noi iertăm”? De altfel, încă din epocă, Episcopul Nicolae Colan al Clujului (1936-1956), printr-o pastorală emisă în 26 octombrie 1944, și-a îndrumat credincioșii să îmbrățișeze această cale a reconcilierii fraterne, „iertând toate pentru înviere”.

Astăzi, preotul Aurel Munteanu nu mai stă în fața noastră cu o oarecare carte în mână, ci cu Crucea chinurilor sale, aidoma sfinților mucenici din icoane, față de care nu e cu nimic mai prejos și în rândul cărora sperăm că va fi recunoscut de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Senator Vasile-Cristian LUNGU

